

การพัฒนาตัวชี้วัดศักยภาพการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
DEVELOPMENT OF POTENTIAL INDICATORS TO THE ON – LOAN FUNDS
MANAGEMENT FOR RURAL AND URBAN COMMUNITIES

สำราญ มีแจ่ม¹

ไพศาล วรคำ²

บทคัดย่อ

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นหนึ่งในนโยบายของรัฐบาล พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร เพื่อเป็นการสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 เนื่องจากเป็นโครงการที่ใช้งบประมาณของประเทศจำนวนมหาศาล ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของโครงการจึงนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง ทำให้ต้องคำนึงถึงศักยภาพในการบริหารจัดการกองทุนเป็นสำคัญ ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาตัวชี้วัดคุณลักษณะที่จะบ่งบอกถึงศักยภาพในการดำเนินงานของกองทุน หรือสามารถวัดศักยภาพการจัดการกองทุนที่เป็น มาตรฐาน มีคุณภาพเชื่อถือได้ มีความครอบคลุมในมิติต่างๆ เป็นที่ยอมรับ และสามารถนำไปใช้ได้จริง อันจะช่วยให้ผู้บริหารกองทุนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายสามารถประเมินศักยภาพ การจัดการกองทุน ทำให้ทราบถึงปัจจัยและแนวทางในการบริหารจัดการกองทุน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการที่จะทำให้งบบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง การวิจัยครั้งนี้ จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพตัวชี้วัดศักยภาพการจัดการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง โดยทดลองใช้กับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในเขตจังหวัดพิษณุโลก และเพชรบูรณ์ จำนวน 706 กองทุน นำผลการประเมินมาตรวจสอบคุณภาพด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ และเชิงยืนยัน ผลการวิจัยพบว่า

ตัวชี้วัดศักยภาพการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มี 6 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ องค์ประกอบด้านคุณภาพการบริหารจัดการ ด้านภาวะผู้นำของประธาน ด้านคุณภาพของคณะกรรมการกองทุน ด้านคุณภาพของสมาชิกกองทุน ด้านความเข้มแข็งของชุมชน และด้านการได้รับการสนับสนุนของกองทุน ซึ่งประกอบด้วย 18 องค์ประกอบย่อยได้แก่ คุณภาพการจัดองค์กร

¹ รองศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

² อาจารย์ประจำคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

กลยุทธ์การบริหาร ความเหมาะสมของกฎระเบียบ คุณลักษณะของผู้นำกองทุน ความสามารถเชิงกลยุทธ์ ความสามารถในการสร้างความร่วมมือ คุณลักษณะของคณะกรรมการ ความสามารถในการทำงาน ความพึงพอใจในการทำงาน ความพึงพอใจในกฎระเบียบ คุณลักษณะส่วนบุคคลของสมาชิก การมีส่วนร่วมกิจกรรมของสมาชิก ความพึงพอใจของสมาชิก การมีส่วนร่วมของชุมชน การติดต่อสัมพันธ์ในเครือข่ายชุมชน การพึ่งตนเองได้ของชุมชน ปริมาณการสนับสนุนจากภายในชุมชน และปริมาณการสนับสนุนจากภายนอกชุมชน รวมตัวชี้วัดทั้งหมด 104 ตัวชี้วัด โดยองค์ประกอบทั้งหมดสามารถอธิบายความแปรปรวนในศักยภาพการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้ถึงร้อยละ 68.22

Abstract

On-Loan funds for rural and urban communities is one of the Taksin Chinawatrara Administration's policies , aiming for the creation of self-reliance process of rural and urban communities according to the 9th National Economic and Social Development Plan. Due to a colossal amount of money allocated from the Nation Budget, success or failure of the project is of a great concern for the public ; potential of the on-loan funds management is being taken into account. For this reason, the indicators to characterize potential of the management of the on-loan funds needs to be developed. That is indicators for the measurement of the management the on-loan funds , on a standardized basis , with reliability and extensiveness of managerial dimensions which are truly acceptable and practicable. Based upon the identified potential indicators, managers of the on-loan funds for rural and urban communities can be accurately assessed . Also, guidelines for successful management can be determined to achieve the objectives of on-loan funds for rural and urban communities. This research intended to develop and verify indicators to the potential of the on-loan funds management for rural and urban communities.

The research was conducted and experimented with 700 on –loan funds in Phitsanulok and Phetchabun Provinces. Data from the assessment were brought for verification through exploratory and confirmatory factor analysis. The research yielded the following results :

Indicators to the potential of the on-loan funds management for rural and urban communities emerge into 6 principal factors, namely, management quality, leadership,

committee quality, members quality, strengths of community, support for on-loan funds, from all of which 18 minor components are identified : organization quality, management strategies, appropriateness of rules and regulations, leadership of funds managers, strategic skills, cooperation skills, committee characteristics performance skills, job satisfaction, satisfaction in rules and regulations. Personal characteristics of members, members involvement in activities, members' satisfaction , community participation, community networks communication, amount of in-community support , amount of out-of-community support , totaling 104 indicators. All the indicators components can explain 68.22 percent of variation in potential of the on-loan funds management for rural and urban communities.

บทนำ

ตามที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (2545 – 2549) ได้ให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการเพื่อสร้างสภาพผู้นำร่วมกันในทุกระดับตามยุทธศาสตร์ 3 กลุ่ม คือ การสร้างรากฐานของสังคมให้เข้มแข็ง การปฏิรูประบบบริหารจัดการสู่ธรรมาภิบาล และการปรับตัวสู่เศรษฐกิจยุคใหม่ รู้เท่าทันโลก สามารถพึ่งตนเองได้ โดยเน้นความเข้มแข็งของชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองได้ ทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง รวมทั้งการเสริมสร้างกระบวนการในการพัฒนาประชาชนในหมู่บ้านให้มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะในการบริหารจัดการ และมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาหมู่บ้านของตนเองให้มีเศรษฐกิจที่ยั่งยืน รัฐบาลซึ่งนำโดย พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร ได้ประกาศนโยบายการบริหารประเทศ โดยหนึ่งในนโยบายของรัฐบาลชุดนี้คือ “กองทุนหมู่บ้าน” เพื่อเป็นการสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9

การจัดตั้ง “กองทุน” ในระดับหมู่บ้านนั้นไม่ใช่เรื่องใหม่ที่เพิ่งจะเกิดขึ้น เพียงแต่ที่ผ่านมามาขนาดของจำนวนเงินน้อยกว่าครั้งนี้นั่นเอง สำหรับการรวมกลุ่มขององค์กรประชาชนมีมายาว นาน และมีจำนวนมาก ปัจจุบันมีองค์กรชุมชนกระจายอยู่ทั่วประเทศไม่ต่ำกว่า 66,300 องค์กร ซึ่งครึ่งหนึ่งขององค์กรเหล่านี้เป็นองค์กรที่มีกิจกรรมทางการเงิน มีสมาชิกถึง 7 ล้านคนเศษ และมีเงินออมรวมกันทั้งสิ้นประมาณ 20,495 ล้านบาท โดยจัดอยู่ในรูปของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ธนาคารหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์มุสลิม กลุ่มออมทรัพย์รายวัน เป็นต้น แต่มีจำนวนน้อยแห่งที่ประสบความสำเร็จอย่างสูง ส่วนใหญ่มักประสบปัญหา และปัญหาดังกล่าวมาจากปัจจัยหลาย ๆ ด้าน

สำหรับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นการเสริมสร้างและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารจัดการ กองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองกันเอง โดยเน้นการสร้างจิตสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น ซึ่งชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านและชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง, 2544) โดยหมู่บ้านและชุมชนเมือง ที่รัฐบาลจัดสรรเงินกองทุนไปให้นั้นมีจำนวนทั้งหมด 75,547 กองทุน เป็นกองทุนหมู่บ้านจำนวน 71,470 กองทุน และกองทุนชุมชนเมืองจำนวน 3,119 กองทุน กองทุนละ 1 ล้านบาท

จะเห็นได้ว่านโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนี้ ครอบคลุมเศรษฐกิจระดับรากหญ้าของประเทศ เป็นนโยบายที่ต้องการพัฒนาให้ประเทศมีความยั่งยืนในทุกๆ ด้าน และเป็นนโยบายที่ใช้งบประมาณจำนวนมาก ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของโครงการจึงนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง แต่ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของโครงการนั้นย่อมขึ้นอยู่กับศักยภาพในการบริหารจัดการกองทุนเป็นสำคัญ ด้วยเหตุนี้การประเมินศักยภาพการจัดการกองทุนระหว่างการทำดำเนินงานจึงจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้ทราบถึงศักยภาพการจัดการ การดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองว่าเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องหรือไม่อย่างไร มีปัญหาอุปสรรคอะไรที่ควรจะได้รับแก้ไข เพื่อป้องกันความล้มเหลวและนำกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองไปสู่ความสำเร็จ ในขณะเดียวกัน การประเมินศักยภาพการจัดการกองทุนก็ควรพิจารณาอย่างรอบด้าน เพื่อให้ครอบคลุมปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อความสำเร็จและล้มเหลวของกองทุน ไม่ใช่พิจารณาเพียงด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาตัวชี้วัดคุณลักษณะที่จะบ่งบอกศักยภาพในการดำเนินงานของกองทุน หรือสามารถวัดศักยภาพการจัดการกองทุนที่เป็นมาตรฐาน มีคุณภาพเชื่อถือได้ มีความครอบคลุมในมิติต่างๆ และได้รับการยอมรับ สามารถนำไปใช้ได้ตรงตามสถานการณ์ อันจะช่วยให้ผู้บริหารกองทุน และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายสามารถประเมินศักยภาพการจัดการกองทุน ทำให้ทราบถึงปัจจัยและแนวทางในการบริหารจัดการกองทุน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการที่จะทำให้บรรลุผลสำเร็จ ตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาพัฒนาตัวชี้วัดศักยภาพการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และยังประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาตัวชี้วัดศักยภาพการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยมีจุดมุ่งหมายเฉพาะดังนี้

1. เพื่อพัฒนาตัวชี้วัดศักยภาพการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. เพื่อตรวจสอบโมเดลตัวชี้วัดศักยภาพการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้การสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จำนวน 153 รายการ โดยจำแนกเป็น เอกสารจำนวน 69 รายการ รายงานการวิจัยจำนวน 3 เรื่อง และวิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษาจำนวน 81 เรื่อง เพื่อสร้างกรอบแนวคิดและสร้างตัวชี้วัดศักยภาพการจัดการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง หลังจากนั้นได้นำตัวชี้วัดที่ได้ไปสร้างแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ นำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในเขตจังหวัดพิษณุโลก จำนวน 415 กองทุน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น กำหนดสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) ตามจำนวนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อนำมาคัดเลือกตัวชี้วัดโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) สกัดองค์ประกอบขั้นต้นด้วยวิธีการวิเคราะห์ส่วนประกอบสำคัญ (Principal Component Analysis) หมุนแกนแบบตั้งฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีแวนริแมกซ์ (Varimax Rotation) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS โดยคัดเลือกตัวชี้วัดที่มีน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ 0.30 ขึ้นไป

หลังจากคัดเลือกตัวชี้วัดที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์แล้ว นำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 291 กองทุน ได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น กำหนดสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) ตามจำนวนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อนำมาตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลองค์ประกอบศักยภาพการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และสร้างสเกลองค์ประกอบ ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis)

สรุปผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาตัวชี้วัดศักยภาพการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาและสังเคราะห์สาระ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตัวชี้วัด จากเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการกองทุน ผู้วิจัยสังเคราะห์ได้ประเด็นต่างๆ จำแนกตามองค์ประกอบทั้งหมด 6 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ องค์ประกอบด้านคุณภาพการบริหารจัดการ (MA) ด้านภาวะผู้นำของประธาน (LE) ด้านคุณภาพของคณะกรรมการกองทุน (CO) ด้านคุณภาพของสมาชิกกองทุน (ME) ด้านความเข้มแข็งของชุมชน (ST) และด้านการได้รับการสนับสนุนของกองทุน (SU) ซึ่งประกอบด้วย 18 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ คุณภาพการจัดองค์กร กลยุทธ์การบริหาร ความเหมาะสมของกฎระเบียบ คุณลักษณะของผู้นำกองทุน ความสามารถเชิงกลยุทธ์ ความสามารถในการสร้างความร่วมมือ คุณลักษณะของคณะกรรมการ ความสามารถในการทำงาน ความพึงพอใจในการทำงาน ความพึงพอใจในกฎระเบียบ คุณลักษณะส่วนบุคคลของสมาชิก การมีส่วนร่วมกิจกรรมของสมาชิก ความพึงพอใจของสมาชิก การมีส่วนร่วมของชุมชน การติดต่อสัมพันธ์ในเครือข่ายชุมชน การพึ่งตนเองได้ของชุมชน ปริมาณการสนับสนุนจากภายในชุมชน และปริมาณการสนับสนุนจากภายนอกชุมชน รวมตัวชี้วัดทั้งหมด 106 ตัวชี้วัด

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อคัดเลือกตัวชี้วัดและหาน้ำหนักความสำคัญของตัวชี้วัดเดี่ยว ในขั้นตอนนี้ สามารถคัดเลือกตัวชี้วัดศักยภาพการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้ทั้งหมด 104 ตัวชี้วัด โดยองค์ประกอบด้านคุณภาพการบริหารจัดการ มี 21 ตัวชี้วัด ได้แก่ ด้านคุณภาพการจัดองค์กรประกอบด้วย (1) มีการกำหนดโครงสร้างตำแหน่งของคณะกรรมการไว้อย่างชัดเจน และครอบคลุม (2) คณะกรรมการมีภูมิสำเนาครอบคลุมพื้นที่จุดสำคัญของชุมชน (3) มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการแต่ละตำแหน่งไว้อย่างชัดเจน (4) มีการแสดงหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการแต่ละตำแหน่งติดไว้ให้เห็นได้อย่างชัดเจน ด้านกลยุทธ์การบริหารประกอบด้วย (5) มีการวางแผนการทำงานล่วงหน้าทุกเรื่อง (6) มีการมอบหมายงานให้คณะกรรมการได้ทำทุกคน (7) คณะกรรมการทุกคนได้รับมอบหมายงานที่ตรงกับความถนัดของตน (8) การบริหารกองทุนของคณะกรรมการใช้หลักการตัดสินใจร่วมกัน (9) การให้คำตอบแทนแก่คณะกรรมการพิจารณาจากจำนวนครั้งที่เข้าร่วมประชุม (10) การพิจารณาเงินกู้ให้แก่สมาชิกใช้การผัดนัดชำระหนี้ประกอบในการพิจารณา (11) มีการแจ้งเตือนให้สมาชิกทราบล่วงหน้าทุกครั้งก่อนถึงกำหนดเวลานัดหมาย (12) มีการจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนเงินคงเหลือสำหรับที่จะให้กู้ จำนวนเงินของผู้กู้แต่ละรายให้ถูกต้องตาม

ความเป็นจริงอยู่เสมอ (13) เปิดเผยมการดำเนินงานให้แก่บุคคลทั่วไปรับทราบในทุกเรื่อง (14) เมื่อมีความจำเป็นต้องใช้เอกสารเกี่ยวกับจำนวนเงินคงเหลือสำหรับที่จะให้กู้ จำนวนเงินของผู้กู้แต่ละราย บันทึกการประชุมของกองทุน สามารถหยิบใช้ได้อย่างสะดวกและทันที่ทั้งที่ ด้านความเหมาะสมของกฎระเบียบประกอบด้วย (15) ในการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของกองทุนมีความเหมาะสม (16) อัตราค่าปรับเมื่อสมาชิกขาดส่งเงินตามที่กองทุนกำหนดมีความเหมาะสม (17) การจัดสรรกำไรสุทธิประจำปีเพื่อนำมาใช้ในกิจกรรมสาธารณประโยชน์มีความเหมาะสม (18) ในการกำหนดการส่งเงินคืนของสมาชิกมีความเหมาะสม (19) มีความชัดเจนในการกำหนดระเบียบในการเสนอโครงการเงินกู้ไว้ (20) มีความชัดเจนในการกำหนดหลักเกณฑ์ในการอนุมัติเงินกู้ (21) มีความชัดเจนในการกำหนดหลักเกณฑ์การปรับกรณีที่ไม่ส่งเงินตามระยะเวลาที่กำหนด

องค์ประกอบด้านภาวะผู้นำของประธานมี 24 ตัวชี้วัดได้แก่ ด้านคุณลักษณะของผู้นำกองทุนประกอบด้วย (1) ประธานติดตามข่าวสารเกี่ยวกับกองทุนเป็นประจำ (2) ประธานรู้เรื่องเกี่ยวกับระเบียบของกองทุนเป็นอย่างดี (3) ประธานมีประสบการณ์ในการทำงานร่วมกับกลุ่มอาชีพต่างๆ ในชุมชน (4) ประธานได้รับการสนับสนุนและยินยอมจากครอบครัวให้มาทำงานเพื่อกองทุน (5) ประธานมีความเต็มใจที่จะทำหน้าที่ประธานต่อไปหลังจากที่หมดวาระแล้ว แม้จะทำให้ขาดรายได้บางส่วนไป (6) ประธานได้พิจารณาตรวจสอบเอกสารโครงการขอกู้ยืมอย่างละเอียดด้วยตนเอง (7) ประธานนำความคิดเห็นของคณะกรรมการหรือสมาชิกเข้าเสนอในที่ประชุมเพื่อขอความเห็นชอบ (8) ประธานมีความเด็ดขาดในการดำเนินงาน (9) ประธานเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ (10) ประธานสามารถควบคุมอารมณ์ได้หากอยู่ในสถานการณ์ที่ตึงเครียด (11) ประธานสามารถติดต่อกับหน่วยงานอื่นได้เป็นอย่างดี (12) ประธานมีความสามารถในการทำงานจนเป็นที่ยอมรับของชุมชนใกล้เคียง ด้านความสามารถเชิงกลยุทธ์ประกอบด้วย (13) ประธานวางแผนการปฏิบัติงานให้ทันตามกำหนดเวลาและเป็นปัจจุบัน (14) ประธานมอบหมายงานให้คณะกรรมการทุกคนได้อย่างเหมาะสมกับความรู้ความสามารถและความถนัด (15) ประธานเป็นคนพูดจริงทำจริงรักษาคำพูด (16) ประธานซักถามผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคของคณะกรรมการแต่ละฝ่ายอย่างสม่ำเสมอ (17) ประธานทราบข้อมูลที่ชัดเจนและเป็นปัจจุบันในการทำงานของคณะกรรมการแต่ละฝ่าย (18) ประธานสามารถแก้ไขปัญหาได้ทุกครั้ง (19) ประธานมีความสามารถและความสัมพันธ์ส่วนตัวกับบุคคลภายนอกเพื่อให้เกิดผลดีต่อการดำเนินงานของกองทุน ด้านความสามารถในการสร้างความร่วมมือประกอบด้วย (20) ประธานสามารถอธิบายให้กรรมการยอมรับมติของที่ประชุมคณะกรรมการ (21) ประธานรับฟังความคิดเห็นใหม่ๆ ของคณะกรรมการและสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินงานของกองทุนที่เป็นประโยชน์ (22) ประธานสามารถ

ช่วยแก้ปัญหาให้คณะกรรมการได้ทุกเรื่อง (23) ประชาชนสามารถดำเนินการและแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการประชุมได้ทุกครั้ง (24) ประชาชนให้อิสระในการทำงานแก่คณะกรรมการอย่างเต็มที่

องค์ประกอบด้านคุณภาพของคณะกรรมการกองทุน มี 22 ตัวชี้วัด ได้แก่ คุณลักษณะของคณะกรรมการประกอบด้วย (1) คณะกรรมการประกอบด้วยผู้มีประสบการณ์ในการทำงานร่วมกับกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในชุมชน (2) คณะกรรมการทุกคนได้รับการสนับสนุนและยินยอมจากครอบครัวให้มาทำงานกองทุนได้ (3) คณะกรรมการรู้จักสมาชิกทุกคนของกองทุน (4) คณะกรรมการทุกคนที่ขอกู้เงินนำเงินไปใช้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ขอกู้ (5) คณะกรรมการทุกคนปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อตรง (6) คณะกรรมการทุกคนมาร่วมทำงานให้แก่กองทุนถึงแม้จะทำให้ขาดรายได้บางส่วน

(7) คณะกรรมการทุกคนมาร่วมประชุมโดยพร้อมเพรียงกันทุกครั้ง (8) คณะกรรมการส่วนใหญ่เห็นความสำคัญในความสำเร็จของส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว (9) คณะกรรมการส่วนใหญ่ไม่เคยใช้คำพูดที่รุนแรงกับกรรมการท่านอื่นหรือสมาชิก (10) ข้อเสนอแนะความคิดเห็นของสมาชิกได้ถูกนำเข้าเสนอในที่ประชุมเพื่อพิจารณาขอความเห็นทุกเรื่อง (11) คณะกรรมการทุกคนมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

ในการทำงาน ด้านความสามารถในการทำงานประกอบด้วย (12) คณะกรรมการทุกคนสามารถปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้เป็นอย่างดี (13) คณะกรรมการมีการอนุมัติเงินกู้ได้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของสมาชิก เช่น อนุมัติเงินกู้ให้แก่สมาชิกตามความจำเป็นที่แท้จริง ตามความสามารถในการใช้คืน (14) คณะกรรมการทุกคนมีการแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม (15) คณะกรรมการทุกคนช่วยกันติดตามดูแลสมาชิกในการนำเงินกู้ไปใช้ให้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ขอกู้ (16) กรรมการแต่ละฝ่ายให้ความร่วมมือและประสานงานกันเป็นอย่างดี ด้านความพึงพอใจในการทำงาน ประกอบด้วย

(17) คณะกรรมการส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในการทำงานร่วมกัน (18) คณะกรรมการส่วนใหญ่พอใจกับเงินค่าตอบแทนที่ได้รับจากการทำงานให้กองทุน (19) คณะกรรมการทุกคนมีการติดต่อและไปมาหาสู่กันเป็นประจำ ด้านความพึงพอใจในกฎระเบียบประกอบด้วย (20) คณะกรรมการทุกคนมีความเห็นร่วมกันว่าระเบียบข้อบังคับกองทุนที่กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการเสนอโครงการขอกู้มีความชัดเจน (21) คณะกรรมการทุกคนมีความเห็นร่วมกันว่าข้อหลักเกณฑ์ในการอนุมัติเงินกู้ที่กำหนดไว้ในระเบียบข้อบังคับกองทุนมีความชัดเจน (22) คณะกรรมการทุกคนมีความเห็นร่วมกันว่าข้อกำหนดในเรื่องอัตราการปรับกรณีสมาชิกไม่ส่งเงินตามระยะเวลาที่กำหนดมีความชัดเจน

องค์ประกอบด้านคุณภาพของสมาชิกกองทุน มี 15 ตัวชี้วัด ได้แก่ ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลของสมาชิก ประกอบด้วย (1) สมาชิกทุกคนนำเงินกู้ไปใช้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ขอกู้ (2) สมาชิกส่วนใหญ่จะกู้เงินตามความจำเป็นที่แท้จริงและตามกำลังความสามารถที่จะใช้คืน

(3) สมาชิกส่วนใหญ่ยึดมั่นในการรักษาเครดิตของตนเอง (4) สมาชิกส่วนใหญ่ไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดและการพนัน (5) สมาชิกส่วนใหญ่มีการตั้งบ้านเรือนที่ง่ายต่อการพบปะและติดต่อสื่อสารกัน (6) สมาชิกส่วนใหญ่รู้จักกันและทราบเรื่องของสมาชิกรายอื่นเป็นอย่างดี (7) สมาชิกทุกคนที่ขอกู้เงินได้รับการยินยอมจากครอบครัว ด้านการมีส่วนร่วมกิจกรรมของสมาชิกประกอบด้วย (8) สมาชิกส่วนใหญ่เข้าร่วมประชุมของกองทุน (9) สมาชิกส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของกองทุน (10) สมาชิกส่วนใหญ่ช่วยกระตุ้นเตือนเพื่อนสมาชิกด้วยกันในการชำระเงินกู้ (11) สมาชิกส่วนใหญ่ซักถามและตรวจสอบความถูกต้องเกี่ยวกับการดำเนินงานของกองทุน ด้านความพึงพอใจของสมาชิกประกอบด้วย (12) สมาชิกส่วนใหญ่เห็นว่ากองทุนหมู่บ้านช่วยบรรเทาความเดือนร้อนของสมาชิกได้ (13) สมาชิกส่วนใหญ่เห็นว่าระเบียบข้อบังคับของกองทุนมีความเหมาะสม (14) สมาชิกส่วนใหญ่เห็นว่าประธานกองทุนปฏิบัติหน้าที่ได้เหมาะสม (15) สมาชิกส่วนใหญ่ไว้วางใจการทำงานของคณะกรรมการ

องค์ประกอบด้านความเข้มแข็งของชุมชน มี 18 ตัวชี้วัด ได้แก่ การมีส่วนร่วมของชุมชนประกอบด้วย (1) การดำเนินงานของชุมชนเกิดจากการเสนอแนะความคิดเห็นของประชาชนส่วนใหญ่ (2) ประชาชนส่วนใหญ่ร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน (3) ประชาชนส่วนใหญ่ร่วมเสียสละแรงงานหรือบริจาคเงินหรือบริจาคสิ่งของต่าง ๆ ให้กับชุมชน (4) ประชาชนส่วนใหญ่มีการไปมาหาสู่พบปะพูดคุยกันอยู่เสมอ (5) ประชาชนส่วนใหญ่มีการช่วยเหลือกันในการทำงานของชุมชน (6) ชุมชนสามารถหาข้อมูลต่าง ๆ ที่บอกได้ว่ามีข้อบกพร่องหรือปัญหาใดบ้างในชุมชนได้ทุกครั้ง (7) ประชาชนส่วนใหญ่ช่วยกันดูแลทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน (8) ประชาชนส่วนใหญ่มีความสนใจปัญหาส่วนรวมของชุมชน ด้านการติดต่อสัมพันธ์ในเครือข่ายชุมชนประกอบด้วย (9) มีการปรึกษาหารือระหว่างชุมชนที่เป็นเครือข่ายกันอย่างสม่ำเสมอ (10) ได้รับข้อมูลข่าวสารจากชุมชนที่เป็นเครือข่ายกันอย่างสม่ำเสมอ (11) ข่าวสารที่ได้รับจากชุมชนที่เป็นเครือข่ายกันทำให้สามารถแก้ปัญหาภายในชุมชนของตนได้ ด้านการพึ่งตนเองได้ของชุมชนประกอบด้วย (12) ทรัพยากรในชุมชนมีเพียงพอต่อการประกอบอาชีพ (13) ที่ตั้งของชุมชนเหมาะแก่การประกอบอาชีพ (14) ประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนมีอาชีพเลี้ยงตัวเองได้ (15) ประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนมีการออมทรัพย์ (16) ผลผลิตต่าง ๆ ในชุมชนมีช่องทางในการนำออกจำหน่ายได้ทั้งหมด (17) เมื่อผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. หมดวาระดำรงตำแหน่งไม่มีปัญหาในการสรรหาบุคคลมาดำรงตำแหน่งแทน (18) ชุมชนมีความสามารถในการระดมทุนหรือหุ้เงินจากสมาชิกเพื่อกิจกรรมของ ชุมชนได้ทุกครั้ง

และองค์ประกอบด้านการได้รับการสนับสนุนของกองทุนมี 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ ปริมาณการสนับสนุนจากภายในชุมชน ประกอบด้วย (1) กองทุนได้รับการสนับสนุนจากวัด ผู้นำชุมชนในการ

ประชาสัมพันธักองทุน (2) ผู้ใหญ่บ้าน อบต. พระ ผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชนทำให้กองทุนได้รับความร่วมมือจากสมาชิกเพิ่มขึ้น และปริมาณการสนับสนุนจากภายนอกชุมชนประกอบด้วย (3) สมาชิกกองทุนที่ได้รับการอนุมัติให้กู้เงิน ได้รับการสนับสนุนจากกระทรวงต่าง ๆ เช่น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นต้น มีส่วนสำคัญยิ่งที่จะทำให้สามารถส่งเงินคืนแก่กองทุนได้ (4) สมาชิกกองทุนที่ได้รับการอนุมัติให้กู้เงิน เป็นสมาชิกในกลุ่มอาชีพต่าง ๆ เช่น กลุ่มเลี้ยงสัตว์ กลุ่มปลูกพืช ที่ได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากหน่วย อบต./อบจ. ทำให้สามารถส่งเงินคืนแก่กองทุนได้

ค่าน้ำหนักขององค์ประกอบเป็นบวกทั้งหมด โดยมีขนาดตั้งแต่ 0.603 - 0.920 ซึ่งสูงกว่า 0.30 ที่ตั้งไว้เป็นเกณฑ์ แสดงว่าองค์ประกอบเหล่านี้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของศักยภาพการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยองค์ประกอบทั้งหมดสามารถอธิบายความแปรปรวนในศักยภาพการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้ร้อยละ 68.22

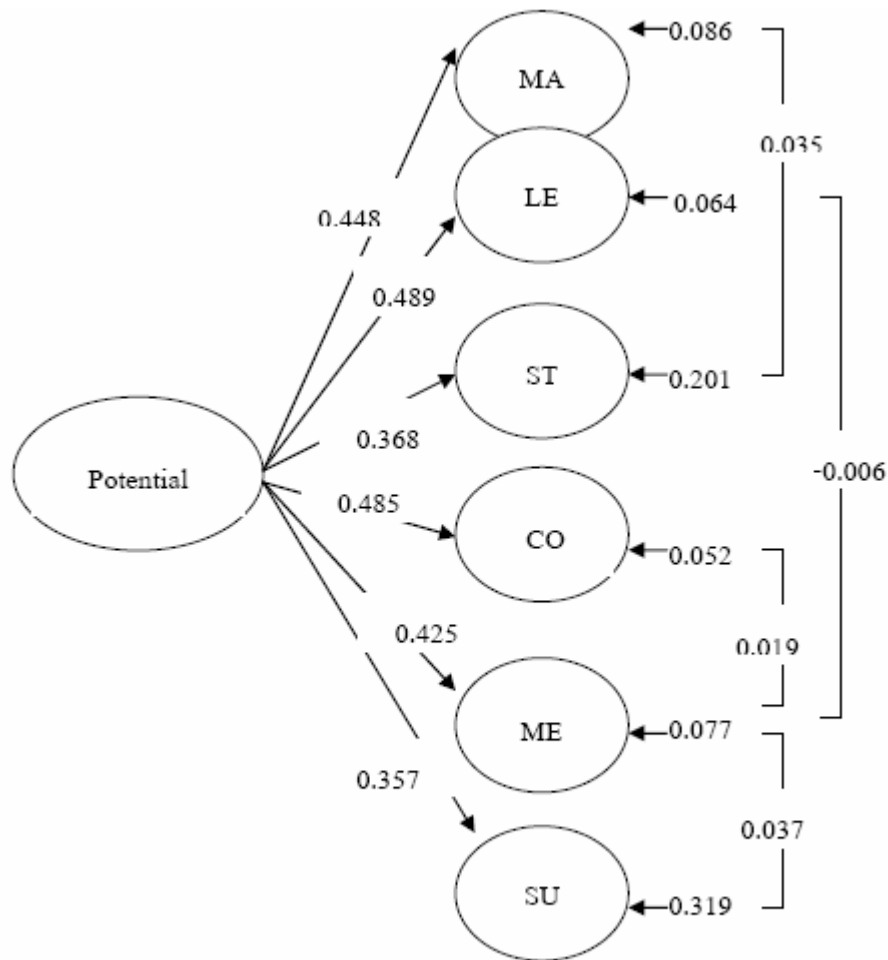
3. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลองค์ประกอบศักยภาพการจัดการ

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองพบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาได้จากค่าไค-สแควร์ที่มีค่าเท่ากับ 9.598 และมีค่าความน่าจะเป็นที่เหตุการณ์นี้จะเกิดขึ้นถ้าสมมติฐานหลักเป็นจริงเท่ากับ 0.087 ($p=0.087$) ที่องศาความอิสระเท่ากับ 5 ($df=5$) แสดงว่าค่าไค-สแควร์แตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จึงไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานหลักที่ว่าโมเดลตามทฤษฎีสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ นอกจากนี้ยังสามารถพิจารณาความสอดคล้องของโมเดลได้จากค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) ที่มีค่าเข้าใกล้ 1 โดยค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) ของโมเดลมีค่าเท่ากับ 0.989 และค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.954 รวมทั้งค่ารากที่สองของส่วนที่เหลือเฉลี่ยกำลังสอง (RMR) เท่ากับ 0.007

เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบ และสัมประสิทธิ์คะแนนองค์ประกอบพบว่า องค์ประกอบศักยภาพการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองทั้ง 6 องค์ประกอบมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเป็นบวก โดยมีขนาดตั้งแต่ 0.357 - 0.489 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า ซึ่งแสดงว่าองค์ประกอบเหล่านี้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของศักยภาพการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุดคือ องค์ประกอบด้านภาวะผู้นำของประธาน มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.489 มีความผันแปรร่วมกับศักยภาพการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองร้อยละ 78.8 รองลงมาเป็นองค์ประกอบด้านคุณภาพของคณะกรรมการและด้านคุณภาพการบริหารจัดการ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.485 และ 0.448 ตามลำดับ โดยมีความผันแปรร่วมกับศักยภาพการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองร้อยละ 80.0 และ 70.1 ตามลำดับ

จากการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์คะแนนองค์ประกอบ ซึ่งใช้ประโยชน์ในการสร้างองค์ประกอบที่เป็นตัวแปรประกอบ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ซึ่งใช้ในการถ่วงน้ำหนักในองค์ประกอบศักยภาพการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้น องค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักสูงสุดคือ องค์ประกอบด้านคุณภาพของคณะกรรมการ รองลงมาคือ องค์ประกอบด้านภาวะผู้นำของประธาน และด้านคุณภาพการบริหารจัดการ ตามลำดับ โดยโมเดลตัวชี้วัดศักยภาพการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแสดงได้ดังแผนภาพ

โมเดลตัวชี้วัดศักยภาพการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

สำหรับการสร้างสเกลองค์ประกอบโดยการนำค่าสัมประสิทธิ์คะแนนองค์ประกอบที่ได้จากการวิเคราะห์ มาใช้ในการสร้างสเกลองค์ประกอบของโมเดลศักยภาพการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่อไป ได้สเกลองค์ประกอบดังสมการต่อไปนี้

$$\text{Potential} = 0.367(\text{MA}) + 0.603(\text{LE}) + 0.607(\text{CO}) + 0.292(\text{ME}) + 0.075(\text{ST}) + 0.051(\text{SU})$$

อภิปรายผล

1. จากผลการศึกษาและสังเคราะห์สาระจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตัวชี้วัด จากเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ผู้วิจัยสังเคราะห์ได้ประเด็นต่างๆ จำแนกตามองค์ประกอบรวม 6 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ องค์ประกอบด้านคุณภาพการบริหารจัดการ ด้านภาวะผู้นำของประธาน ด้านคุณภาพของคณะกรรมการกองทุน ด้านคุณภาพของสมาชิกกองทุน ด้านความเข้มแข็งของชุมชน และด้านการได้รับการสนับสนุนของกองทุน ซึ่งประกอบด้วย 18 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ คุณภาพการจัดองค์กร กลยุทธ์การบริหาร ความเหมาะสมของกฎระเบียบ คุณลักษณะของผู้นำกองทุน ความสามารถเชิงกลยุทธ์ ความสามารถในการสร้างความร่วมมือ คุณลักษณะของคณะกรรมการ ความสามารถในการทำงาน ความพึงพอใจในการทำงาน ความพึงพอใจในกฎระเบียบ คุณลักษณะส่วนบุคคลของสมาชิก การมีส่วนร่วมกิจกรรมของสมาชิก ความพึงพอใจของสมาชิก การมีส่วนร่วมของชุมชน การติดต่อสัมพันธ์ในเครือข่ายชุมชน การพึ่งตนเองได้ของชุมชน ปริมาณการสนับสนุนจากภายในชุมชน และปริมาณการสนับสนุนจากภายนอกชุมชน รวมตัวชี้วัดทั้งหมด 106 ตัวชี้วัด

ผลการศึกษาดังกล่าวนี้ว่าครอบคลุมปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการกองทุนตามที่มีผู้วิจัยหลายท่านได้ค้นพบ เช่น วนิดา ลิ้มจิตสมบุรณ์ (2536) ที่พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) มี 6 ประการได้แก่ ปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของ กม. ปัจจัยด้านความเข้าใจเกี่ยวกับหน้าที่ของ กม. ปัจจัยด้านลักษณะผู้นำ ปัจจัยด้านการประสานงานภายในองค์กรกฎหมาย ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ และปัจจัยด้านความร่วมมือจากประชาชน ในขณะที่ ซาติชาย มณีกาญจน์ (2537) พบว่า มีองค์ประกอบที่สำคัญ 12 ประการที่จะทำให้องค์กรชุมชนมีศักยภาพในการบริหารจัดการกองทุนหมุนเวียน โดยสมาชิกหรือประชาชนทั่วไปจะต้องมีความเข้าใจและยอมรับร่วมกันในปัญหาและการแก้ปัญหา มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและต้องดำเนินการด้วยความสมัครใจ ต้องมีความเข้าใจกระบวนการดำเนินงาน บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ มีความเข้าใจในเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ในการดำเนินงานอย่าง

ชัดเจน มีความไว้วางใจในผู้นำชุมชนและมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด มีความรู้สึกเป็นเจ้าของกองทุนและได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน มีความเสียสละทุ่มเทเพื่อส่วนรวม เชื่อสัจยสุจริตและมีคุณธรรมตลอดจนต้องมีข้อมูลเพียงพอเพื่อประกอบการตัดสินใจ ปรัชญา ศรีภา (2540) พบว่า ปัจจัยสำคัญที่มีผลทำให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จ ก็คือ ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะของผู้นำกลุ่ม เช่น ภาวะผู้นำของผู้นำกลุ่ม ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะของสมาชิกด้านจิตวิทยา เช่น ความพึงพอใจในผลตอบแทน การรับรู้วัตถุประสงค์และการดำเนินงานของกลุ่ม เป็นต้น และปัจจัยที่เกี่ยวกับลักษณะของกลุ่ม เช่น ความสามารถในการจัดการ การจัดประชุม พร้อมทั้งให้สมาชิกร่วมดำเนินกิจกรรม การร่วมแสดงความคิดเห็นไขปัญหาต่างๆ ขณะร่วมกันดำเนินกิจกรรม เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีปัจจัยที่เกี่ยวกับการได้รับการสนับสนุนจากทางราชการอีกด้วย ลำแพน จอมเมือง (2540) พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งในการจัดการป่าชุมชนคือ เศรษฐกิจของชุมชน ส่วน รัตนะ บัวสนธิ์ สิริพร ปาณาวงษ์ และคณะ(2543) และ พงษ์สันต์ คุ่มสอาด (2542) พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการของผู้นำองค์กรการเงินชุมชน มี 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยภายในองค์กรการเงินชุมชน ประกอบด้วย ปัจจัยด้านสมาชิก ปัจจัยด้านคณะกรรมการ ปัจจัยด้านความศรัทธาของสมาชิก และปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ปัจจัยภายนอกองค์กรการเงิน ประกอบด้วย การมีหน่วยงานส่งเสริมจากภายนอกให้มีกิจกรรมหรือพัฒนากลุ่มออมทรัพย์ ได้รับการส่งเสริมโดยการเข้าร่วมประชุมกับหน่วยงานภายนอก เข้าร่วมกิจกรรมศึกษาดูงาน และร่วมอบรมกับหน่วยงานส่งเสริม การได้รับสนับสนุนจากเครือข่ายองค์กร ชุมชน การได้รับประโยชน์จากเครือข่ายองค์กรชุมชนในการให้การช่วยเหลือและประสานงานกันระหว่างกลุ่มให้ดีขึ้น และสามารถตรวจสอบความถูกต้องในการทำงานของกลุ่มได้ อีกทั้งเข้าใจวัตถุประสงค์ของเครือข่ายองค์กรชุมชนว่า เครือข่ายองค์กรชุมชนเป็นแหล่งให้ข้อมูลข่าวสารและทำให้กลุ่มพัฒนาได้ และประสิทธิภาพของการบริหารจัดการของกลุ่มออมทรัพย์ ซึ่งขึ้นอยู่กับความเข้าใจของคณะกรรมการ และการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ โดยมีการจัดเอกสารที่เป็นระเบียบ มีการประชุมคณะกรรมการทุกเดือน แบ่งงานกันทำอย่างเท่าเทียมกัน ประธานสามารถควบคุมและดำเนินการประชุมอย่างมีประสิทธิภาพ และคณะกรรมการส่วนใหญ่ปฏิบัติตามมติ/กฎระเบียบของกลุ่มได้ และสอดคล้องกับชุมพล เสมอพันธ์ (2547) ที่พบว่า ตัวแปรที่ส่งผลโดยรวมต่อความสำเร็จในการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมากที่สุด ได้แก่ ตัวแปรคุณภาพของสมาชิกกองทุน รองลงมาเป็นตัวแปรการได้รับการสนับสนุนของกองทุน ตัวแปรที่ส่งผลทางตรงต่อความสำเร็จในการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมากที่สุด ได้แก่ ตัวแปรคุณภาพของสมาชิกกองทุน รองลงมาเป็นตัวแปรภาวะผู้นำของประธาน ตัวแปรที่ส่งผลทางอ้อมต่อความสำเร็จในการ

จัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมากที่สุดได้แก่ ตัวแปรความเข้มแข็งของชุมชน รองลงมาเป็นตัวแปรการได้รับการสนับสนุนของกองทุน

2. จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อคัดเลือกตัวชี้วัด และหาน้ำหนักความสำคัญของตัวชี้วัดเดี่ยวในขั้นตอนนี้ สามารถคัดเลือกตัวชี้วัดศักยภาพการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้ทั้งหมด 104 ตัวชี้วัด โดยองค์ประกอบทั้งหมดสามารถอธิบายความแปรปรวนในศักยภาพการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้ถึงร้อยละ 68.22 เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย และตัวชี้วัด พบว่า

1) องค์ประกอบด้านคุณภาพการบริหารจัดการ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ องค์ประกอบย่อยด้านคุณภาพการจัดองค์กร มี 4 ตัวชี้วัด องค์ประกอบย่อยด้านกลยุทธ์การบริหาร มี 10 ตัวชี้วัด และองค์ประกอบย่อยด้านความเหมาะสมของกฎระเบียบมี 7 ตัวชี้วัด ซึ่งผลการศึกษาขององค์ประกอบด้านนี้ครอบคลุมและสอดคล้องกับการศึกษาของ สำราญ มีแจ่ม จันทิรา จันท์ผ่อง (2543) และ พงษ์สันต์ คุ่มสอาด (2542) ที่พบว่าปัจจัยด้านการบริหารจัดการประกอบด้วย การมีกฎระเบียบที่เป็นที่ยอมรับของสมาชิก มีการแบ่งสายงานที่ชัดเจน มีการกระจายงานให้กรรมการได้ทำทุกคน สมาชิกให้การยอมรับในกฎระเบียบของกลุ่มโดยส่งเงินออม และชำระเงินกู้ตรงตามกำหนด รวมทั้งสามารถปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของกลุ่มได้

2) องค์ประกอบด้านภาวะผู้นำของประธาน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ องค์ประกอบย่อยด้านคุณลักษณะของผู้นำกองทุน มี 12 ตัวชี้วัด องค์ประกอบย่อยด้านความสามารถเชิงกลยุทธ์มี 7 ตัวชี้วัด และองค์ประกอบย่อยด้านความสามารถในการสร้างความร่วมมือ มี 5 ตัวชี้วัด ซึ่งผลการศึกษาขององค์ประกอบด้านนี้ครอบคลุม และสอดคล้องกับการศึกษาของ วานิดา ลิ้มจิตสมบูรณ์ (2536) ปรัชญา ศรีภา (2540) ลำแพน จอมเมือง (2540) และชุมพล เสมอพันธ์ (2547) ที่พบว่า ปัจจัยที่สำคัญที่มีผลทำให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ คือ ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะของผู้นำ

3) องค์ประกอบด้านคุณภาพของคณะกรรมการกองทุนประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ องค์ประกอบย่อยด้านคุณลักษณะของคณะกรรมการ มี 11 ตัวชี้วัด องค์ประกอบย่อยด้านความสามารถในการทำงานมี 5 ตัวชี้วัด องค์ประกอบย่อยด้านความพึงพอใจในการทำงาน มี 3 ตัวชี้วัด และองค์ประกอบย่อยด้านความพึงพอใจในกฎระเบียบ มี 3 ตัวชี้วัด ซึ่งผลการศึกษาองค์ประกอบด้านนี้ครอบคลุมและสอดคล้องกับการศึกษาของ สุขเชษฐ์ มีไมตรีจิตต์ (2540) พงษ์สันต์ คุ่มสอาด (2542) และชุมพล เสมอพันธ์ (2547) ที่พบว่า คณะกรรมการควรมีความรู้ความสามารถในเรื่องกลุ่มออมทรัพย์ ทั้งด้านการบริหาร การติดตามการออมเงิน และการติดตามการชำระเงินกู้ของ

สมาชิกเป็นประจำทุกเดือน มีการถ่ายทอดความรู้ข่าวสารให้สมาชิกได้ทราบอย่างทั่วถึง มีการวางแผน
ในการปฏิบัติงานและมีการแบ่งงานให้ทำได้ทุกคน

4) องค์ประกอบด้านคุณภาพของสมาชิกกองทุน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย
ได้แก่ องค์ประกอบย่อยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลของสมาชิก มี 7 ตัวชี้วัด องค์ประกอบย่อยด้านการ
มีส่วนร่วมกิจกรรมของสมาชิก มี 4 ตัวชี้วัด และองค์ประกอบย่อยด้านความพึงพอใจของสมาชิก มี 4
ตัวชี้วัด ซึ่งผลการศึกษารายองค์ประกอบด้านนี้ครอบคลุมและสอดคล้องกับการศึกษาของ ปรัชญา ศรีภา
(2540) พงษ์สันต์ คุ่มสอาด (2542) และชุมพล เสมอพันธ์ (2547) ที่พบว่า สมาชิกควรมีความเข้าใจใน
วัตถุประสงค์ จุดมุ่งหมาย โครงสร้างของคณะกรรมการ ระเบียบของกองทุน วาระการดำรงตำแหน่ง
ของคณะกรรมการ และความแตกต่างในบทบาท หน้าที่ ของคณะกรรมการและสมาชิกในแต่ละ
บทบาท มีความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของสมาชิก มีความพึงพอใจในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ
และมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของกลุ่ม

5) องค์ประกอบด้านความเข้มแข็งของชุมชน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย
ได้แก่ องค์ประกอบย่อยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน มี 8 ตัวชี้วัด องค์ประกอบย่อยด้านการติดต่อ
สัมพันธ์ในเครือข่าย มี 3 ตัวชี้วัด และองค์ประกอบย่อยด้านการพึ่งตนเองได้ของชุมชน มี 7 ตัวชี้วัด
ซึ่งผลการศึกษารายองค์ประกอบด้านนี้ครอบคลุมและสอดคล้องกับการศึกษาของวนิดา ลี้มจิตสมบูรณ์
(2536) ปรัชญา ศรีภา (2540) สำแพน จอมเมือง (2540) อุดลย์ วังศรีคุณ (2543)
และชุมพล เสมอพันธ์ (2547) ที่พบว่า ปัจจัยด้านความเข้มแข็งของชุมชนส่งผลต่อความสำเร็จของ
กองทุน ชุมชนเข้มแข็งนั้นชุมชนต้องรับรู้และตระหนักในปัญหา ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา ร่วมกัน
แสวงหาและเลือกแนวทางแก้ปัญหา ร่วมกันดำเนินการ ร่วมกันประเมินผลการดำเนินการ และสมาชิก
ชุมชนร่วมกันปรับปรุงวิธีดำเนินการที่ไม่สำเร็จ

6) องค์ประกอบด้านการได้รับการสนับสนุนของกองทุน ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ
ย่อย ได้แก่ องค์ประกอบย่อยด้านปริมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากภายใน มี 2 ตัวชี้วัด และ องค์ประกอบ
ย่อยด้านปริมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากภายนอก มี 2 ตัวชี้วัด ซึ่งผลการศึกษารายองค์ประกอบด้านนี้
ครอบคลุมและสอดคล้องกับการศึกษาของ ธิติ ภิรมย์ (2530) วนิดา ลี้มจิตสมบูรณ์ (2536) ปรัชญา
ศรีภา (2540) พงษ์สันต์ คุ่มสอาด (2542) และชุมพล เสมอพันธ์ (2547) ที่พบว่า การได้รับการส่งเสริม
โดยการเข้าร่วมประชุมกับหน่วยงานภายนอก เข้าร่วมกิจกรรมศึกษาดูงาน และร่วมอบรมกับ
หน่วยงานส่งเสริม การได้รับสนับสนุนจากเครือข่ายองค์กรชุมชน การได้รับประโยชน์จากเครือข่าย
องค์กรชุมชนในการให้การช่วยเหลือและประสานงานกันระหว่างกลุ่มให้ดีขึ้น และสามารถตรวจสอบ
ความถูกต้องในการทำงานของกลุ่มได้

3. จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลองค์ประกอบศักยภาพการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองพบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แสดงว่า โมเดลความสัมพันธ์ขององค์ประกอบศักยภาพการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีความถูกต้องสอดคล้องกับสภาพจริงที่เกิดขึ้น ซึ่งแตกต่างจากโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความสำเร็จในการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของ ชุมพล เสมอพันธ์ (2547) แต่องค์ประกอบที่สำคัญของทั้งสองโมเดลไม่แตกต่างกัน คือ องค์ประกอบที่มีค่านำหน้าองค์ประกอบมากที่สุดคือ องค์ประกอบด้านภาวะผู้นำของประธาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ตัวชี้วัดที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสามารถนำไปตรวจวัดศักยภาพการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อหาจุดอ่อนของการบริหารจัดการกองทุน นำมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้การบริหารจัดการกองทุนประสบความสำเร็จ
2. การนำตัวชี้วัดไปใช้ควรใช้กับบุคคลที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน เช่น ประธานกองทุน คณะกรรมการกองทุน สมาชิกกองทุน เป็นต้น เพื่อให้ได้ผลการตรวจวัดที่ถูกต้อง และได้ความคิดเห็นครอบคลุมทุกภาคส่วนของผู้ที่เกี่ยวข้อง
3. ควรมีการตรวจวัดศักยภาพการจัดการกองทุนทุกปี เพื่อนำข้อค้นพบมาปรับปรุงการจัดการกองทุนได้ทันเวลา ซึ่งจะยังผลให้การดำเนินการของกองทุนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง
4. ควรสร้างเครือข่ายการตรวจวัดศักยภาพการจัดการกองทุน มีการนำผลการตรวจวัดศักยภาพมาเปรียบเทียบ และเรียนรู้ร่วมกันระหว่างกองทุน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาพัฒนาตัวชี้วัดเพิ่มเติม โดยใช้ตัวชี้วัดที่มีอยู่แล้วเป็นฐาน เพื่อความครอบคลุมยิ่งขึ้น และควรใช้กลุ่มตัวอย่างให้หลากหลายและมีจำนวนมากขึ้น
2. ควรทำการศึกษาการบริหารจัดการกองทุน เพื่อหาคุณลักษณะของปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best practices) ในการบริหารจัดการกองทุน
3. ควรทำการศึกษาหาสมรรถนะที่จำเป็นของประธาน และคณะกรรมการกองทุนในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

บรรณานุกรม

- ชาติชาย มณีกาญจน์. (2537). ศักยภาพขององค์กรชุมชนในการจัดการกองทุนหมุนเวียน.
วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชุมพล เสมาชันน์. (2547). การพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความสำเร็จในการจัดการ
กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ปรีชญา ศรีภา. (2540). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วน
ตำบลในการพัฒนาหมู่บ้าน : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น.
วิทยานิพนธ์. ศศ.ม., มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พงษ์สันต์ คุ่มสอาด. (2542). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการของผู้นำ
องค์การการเงินชุมชน. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รัตนะ บัวสนธ์ สิริพร ปาณวงษ์และคณะ(2543). การศึกษาสถานภาพและการปฏิบัติหน้าที่ใน
บทบาทของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดพิษณุโลก. วารสารศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยนเรศวร ปีที่ 4 ฉบับที่ 3 (มกราคม – เมษายน) 105-106.
- ลำแพน จอมเมือง. (2540). บทบาทของธุรกิจชุมชนที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการ
ป่าชุมชน กรณีศึกษาตำบลศิลาแลง อำเภอปัว จังหวัดน่าน.
วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- วนิดา ลิ้มจิตสมบุญ. (2536). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ
หมู่บ้าน : กรณีศึกษาหมู่บ้านสามทองและหมู่บ้านดลิ่งชัน อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี.
วิทยานิพนธ์ พบ.ม., สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. (2544). 1 ปี นโยบายกองทุน
หมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- สำราญ มีแจ้ง จันทิรา จันท์ผ่อง(2543). การวิเคราะห์ตัวแปรจำแนกโรงเรียนมัธยมศึกษาที่
นักเรียนมาสามารถสอบคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัยได้สูงและต่ำ. วารสารศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยนเรศวร ปีที่ 5 ฉบับที่ 1(พฤษภาคม – สิงหาคม) 54 -55.
- สุเชษฐ์ มีไมตรีจิตต์. (2540). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการปฏิบัติงานตามอำนาจ
หน้าที่ของกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษากรณี อำเภอเมือง
จังหวัดขอนแก่น. โครงการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ศศ.ม., มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อดุลย์ วังศรีคุณ. (2543). การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง : การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาอภิमान.
วิทยานิพนธ์ ค.ด., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย